

GRZEGORZ LEWANDOWSKI*
Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa, Polska

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY W PROCESIE POZAMILITARNYCH PRZYGOTOWAŃ OBRONNYCH PAŃSTWA. STAN AKTUALNY ORAZ KIERUNKI ROZWOJU

DEFENCE BENEFITS IN THE PROCESS OF NON-MILITARY DEFENSE PREPARATION OF THE STATE.
CURRENT CONDITIONS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT

ABSTRAKT: Pozamilitarne przygotowania obronne w państwie obejmują działania, planistyczne, organizacyjne i rzeczowo-finansowe realizowane przez niemilitarne podmioty systemu obronnego, czyli przez administrację publiczną, przedsiębiorców, różne instytucje oraz obywateli na rzecz przygotowania do sprawnego funkcjonowania państwa w warunkach kryzysu polityczno-militarnego oraz w czasie mobilizacji i wojny. Działania te mają na celu wspieranie Sił Zbrojnych RP, w tym wojsk sojusznicznych oraz zapewnienie funkcjonowania państwa i przetrwania społeczeństwa w trudnych warunkach kryzysowych i wojennych. We wszystkich tych działaniach zasadnicza rolę odgrywać będą świadczenia na rzecz obrony. W związku z tym, treścią niniejszego artykułu było w pierwszym etapie, omówienie genezy oraz podstaw prawnych regulujących problematykę świadczeń na rzecz obrony. W dalszej kolejności zbadano dysfunkcje planistyczno-organizacyjne w procesie nakładania (przeznaczania) świadczeń osobistych, rzeczowych i szczególnych przez organy administracji publicznej. W kolejnym etapie, wskazano na dwa zasadnicze problemy w obszarze świadczeń na rzecz obrony: brak systemu motywacyjnego dla osób oraz przedsiębiorców (instytucji) realizujących świadczenia na rzecz obrony oraz brak odpowiednich zasobów, zarówno pod względem jakościowym oraz ilościowym, do wykorzystania w ramach świadczeń na rzecz obrony. Na koniec, wskazano propozycje rozwiązań prawno-organizacyjnych w zakresie realizacji świadczeń osobistych, rzeczowych i szczególnych, mogących wpłynąć na podniesie poziomu realizowanych przygotowań obronnych w państwie.

---

* dr Grzegorz Lewandowski, War Studies University, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0002-3293-1163> g.lewandowski@akademia.mil.pl

SŁOWA KLUCZOWE: przygotowania obronne, świadczenia na rzecz obrony, świadczenia osobiste, świadczenia rzeczowe, świadczenia szczególne.

ABSTRACT: Non-military defence preparations in the state include activities, planning, organizational and material and financial implemented by non-military defence system entities, i.e. public administration, entrepreneurs, various institutions and citizens for preparation for the smooth functioning of the state in the conditions of political and military crisis and during mobilization and war. These activities are aimed at supporting the Polish Armed Forces, including allied forces and ensuring the functioning of the state and the survival of society in difficult crisis and war conditions. Defence services will play a key role in all these activities. Therefore, in the first stage, the content of this article was to discuss the genesis and legal basis governing the issue of defence benefits. Subsequently, planning and organizational dysfunctions in the process of imposing (allocating) personal, material and specific benefits by public administration bodies were examined. In the next stage, two main problems were identified in the area of defence services: lack of an incentive system for persons and entrepreneurs (institutions) providing defence services and a lack of adequate resources, in both qualitative and quantitative terms, to be used as part of defence services. Finally, suggestions were made for legal and organizational solutions regarding the implementation of personal, material and specific benefits that could affect the level of defence preparations implemented in the country.

KEYWORDS: defence preparations, defence services, personal benefits for defence, benefits in kind for defence, special benefits.

WPROWADZENIE

Pozamilitarne przygotowania obronne w państwie mimo pewnych trudności definicyjnych, czyli różnic występujących w aktach prawa powszechnie obowiązującego i obowiązujących dokumentach doktrynalnych, można przyjąć, że obejmują działania, planistyczne, organizacyjne i rzeczowo-finansowe realizowane przez niemilitarne podmioty systemu obronnego, czyli przez administrację publiczną, przedsiębiorców, różne instytucje oraz obywateli na rzecz przygotowania do sprawnego funkcjonowania państwa w warunkach jego zewnętrznego zagrożenia oraz w czasie wojny¹. Działania te będą obejmować będą zasadniczo cztery elementy: ochronę struktur państwa; zapewnienie przetrwania ludności; zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz zasilanie zasobami i usługi na rzecz wojsk sojuszników².

We wszystkich wskazanych powyżej działaniach zasadnicza rolę odgrywać będą świadczenia na rzecz obrony. Innymi słowy, bez instytucji świadczeń na rzecz obrony nie będzie możliwa realizacja

---

¹ M. Kuliczkowski, *Pozamilitarne przygotowania obronne w Polsce, Próba systematyzacji procesualnych oraz funkcjonalnych aspektów przygotowań*, Warszawa 2016, s.40

²Na podstawie *Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022*, (M.P. 2013, poz.377), s.22.

zadań ustawowych i doktrynalnych dotyczących realizacji zadań w poszczególnych obszarach przygotowań obronnych państwa. W szczególności będzie to planowanie i programowanie obronne, system kierowania obroną państwa, utrzymywanie gotowości obronnej państwa, utrzymywanie rezerw, ochrona obiektów szczególnie ważnych, militaryzacja, obrona cywilna, uzupełnianie Sił Zbrojnych RP, wsparcie wojsk sojuszników. Wszystkie wymienione powyżej obszary wymagają zasilania w środki transportowe maszyny i urządzenia oraz zapewnienia dostaw materiałowych, w tym także różnych usług, może to być zrealizowane, przede wszystkim w ramach świadczeń na rzecz obrony.

W związku z powyższym celem niniejszego artykułu było omówienie obowiązujących aktów prawnych regulujących problematykę świadczeń osobistych, rzeczowych i szczególnych, a szczególnie zwrócono uwagę na występujące dysfunkcje w procesie nakładania (przeznaczania) świadczeń osobistych, rzeczowych i szczególnych przez organy administracji publicznej. Już wstępna analiza literatury, konsultacje z ekspertami i praktykami oraz doświadczenie autora pozwoliło wygenerować dwa zasadnicze problemy w obszarze świadczeń na rzecz obrony: brak systemu motywacyjnego dla osób oraz przedsiębiorców (instytucji) realizujących świadczenia na rzecz obrony oraz zmieniająca się rzeczywistość w gospodarce narodowej, czyli brak odpowiednich zasobów, zarówno pod względem jakościowym oraz ilościowym, do wykorzystania w ramach świadczeń na rzecz obrony.

W związku z powyższym założeniem, nie tylko zwrócono uwagę na dysfunkcje omawianego systemu, ale na końcu niniejszego opracowania wskazano propozycje rozwiązań prawno-organizacyjnych w zakresie realizacji świadczeń osobistych, rzeczowych i szczególnych, mogących wpłynąć na podniesienie poziomu ich realizacji, co ostatecznie mogłoby pozytywnie wpłynąć na jakość oraz realizowanych przygotowań obronnych w państwie.

GENEZA ŚWIADCZEŃ NA RZECZ OBRONY

Rozpoczynając rozważania nad wykorzystaniem świadczeń na rzecz obrony w systemie obronności państwa, musimy mieć świadomość, że instytucja ta nie jest wymysłem czasów współczesnych. Konieczność wsparcia państwa w prowadzonych wojnach (sytuacjach kryzysowych) przez obywateli, podmioty gospodarcze i różne instytucje istniała praktycznie od początków polskiej państwowości, lecz ich forma oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy zmieniały się na przestrzeni lat. Na wstępie można też przyjąć założenie, że im system świadczeń był lepiej przygotowany pod kątem prawno-organizacyjnym, tym państwo było silniejsze i lepiej przygotowane do przeciwstawienia się różnorodnym wyzwaniom kryzysowym i wojennym.

Na początku istnienia naszej państwowości (rządy władców z dynastii Piastów) praktycznie każdy obywatel był obciążony powinnościami wojskowymi, współcześnie nazwalibyśmy to powszechnym obowiązkiem obrony, w tym służbą wojskową. Była to zatem służba zawodowa (ochotnicza) w jednostkach drużyny książęcej (królewskiej) oraz służba wojskowa o charakterze przymusowym, która obejmowała pozostałe warstwy społeczne (mieszkańcy wsi i grodów), którzy byli zobowiązani do obrony swoich siedzib i służby pomocniczej na rzecz ówczesnych formacji wojskowych zawodowych. Ale ważniejsze dla zrozumienia istoty świadczeń na rzecz obrony były działania ówczesnego państwa na rzecz przygotowań gospodarczych. W XII wieku utworzono wsie służebne, gdzie za uzyskaną od władcy ziemię, zamieszkujący tam mieszkańcy zobowiązani byli do produkcji sprzętu wojennego (tarcze, miecze, łuki, strzały beczki, włócznie), a zatem można stwierdzić, że były to jakby współczesne świadczenia osobiste, rzeczowe i szczególne na rzecz obrony realizowane na potrzeby przygotowań obronnych państwa³.

Kolejnym przykładowym świadczeniem realizowanym w dawnych latach (do połowy XV wieku) na rzecz bezpieczeństwa, była instytucja wici, czyli pilne (alarmowe) zwoływanie przez jeźdźców konnych okolicznej ludności w razie potrzeby i zagrożenia. Dzisiaj odpowiednikiem takich działań będzie wykorzystanie osób w ramach świadczeń osobistych do realizacji zadań doręczania dokumentów powołania w czasie uruchomienia akcji kurierskiej administracji publicznej.

W kolejnych latach istnienia I Rzeczypospolitej zawodowa służba wojskowa zamieniła się na służbę rycerską, natomiast co jest ważne dla rozważań w niniejszym artykule, inne powinności obywateli na rzecz obronności państwa nadal się rozwijały i zostały szczegółowo uregulowane w wielu aktach prawnych obowiązujących w ówczesnych latach. Istotnym była dla przykładu organizacja, tak zwanej obrony potocznej, która wzmocniała potencjał państwa na rubieżach południowo-wschodnich, gdzie oprócz utworzenia zawodowych formacji wojskowych (konnych i pieszych)⁴, podjęto decyzje o budowie i zaopatrzeniu obiektów obronnych - stanic, które były utrzymywane w ciągłej dwudziestoczterogodzinnej gotowości do działania⁵. Dzisiaj moglibyśmy zaliczyć tego typu działania do świadczeń szczególnych realizowanych powszechnie w przygotowaniach obronnych państwa.

Innym namacalnym przykładem właściwej organizacji świadczeń na rzecz obrony państwa w okresie istnienia I Rzeczypospolitej była Ustawa o oprawianiu zamków i miast

---

³J. Wojnarowski, *Świadczenia na rzecz obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2012, s.8

⁴ W 1479 roku Kazimierz Jagiellończyk wydał listy przypowiednie na 16 rot pieszych i 17 chorągwi jazdy.

⁵ Postanowienia Sejmu Krakowskiego z 1499 r.

z 1561 roku⁶, gdzie wskazano konkretne zadania dla mieszkańców miast związane z przygotowaniem się do realizacji zadań obronnych. Było to zgromadzenie odpowiednich ilości zapasów wody, żywności, prochu strzelniczego, drewna i innych materiałów potrzebnych do obrony, konieczność oświetlania po zmroku murów obronnych i innych ważnych elementów infrastruktury obronnej, utrzymywanie porządku i bezpieczeństwa wewnątrz obiektu, przestrzeganie zasad ochrony przed pożarem, utrzymywanie dźwiękowej sygnalizacji, przygotowanie do pracy w razie oblężenia młynów i prochowni. Zatem widać, że przytoczony przykład to typowe dzisiejsze świadczenia osobiste, rzeczowe i szczególne.

Jeszcze bardziej namacalnym i bliższym czasowo dowodem obciążenia obywateli, podmiotów gospodarczych i instytucji realizacją zadaniami obronnymi, będzie okres funkcjonowania II Rzeczypospolitej, w tym okresie świadczenia na rzecz obrony określano mianem świadczeń wojennych i definiowano, jako przymusowe przyczynianie się obywateli do powodzenia państwa w prowadzonej wojnie poprzez popieranie i zaspokajanie, bądź bezpośrednich potrzeb wojska, bądź potrzeb przemysłu i ludności⁷. Z definicji wynikało, że świadczenia te były, podobnie jak współcześnie, wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb sił zbrojnych oraz umożliwiały realizację zadań obronnych przez różne instytucje i podmioty gospodarcze.

Dobitnym przykładem regulacji prawnych świadczeń na rzecz obrony z tego okresu jest opublikowana tuż przed wybuchem II wojny światowej ustawa z dnia 30 marca 1939 roku o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych⁸. Była to według ocen prawnych, dobrze skonstruowana ustawa, szczegółowo regulująca problematykę świadczeń rzeczowych planowanych do realizacji w czasie mobilizacji i wojny. Składała się ona z ośmiu działów (rys. 1), gdzie określono zakres przedmiotowy i podmiotowy świadczeń rzeczowych, zasady udostępniania rzeczy ruchomych i nieruchomości, obowiązki posiadaczy udostępnianych środków transportowych, maszyn obiektów oraz gruntów rolniczych, w tym obowiązek ochrony informacji niejawnych i odpowiedzialność karna za niedopełnienie obowiązków dotyczących nałożonych obowiązków.

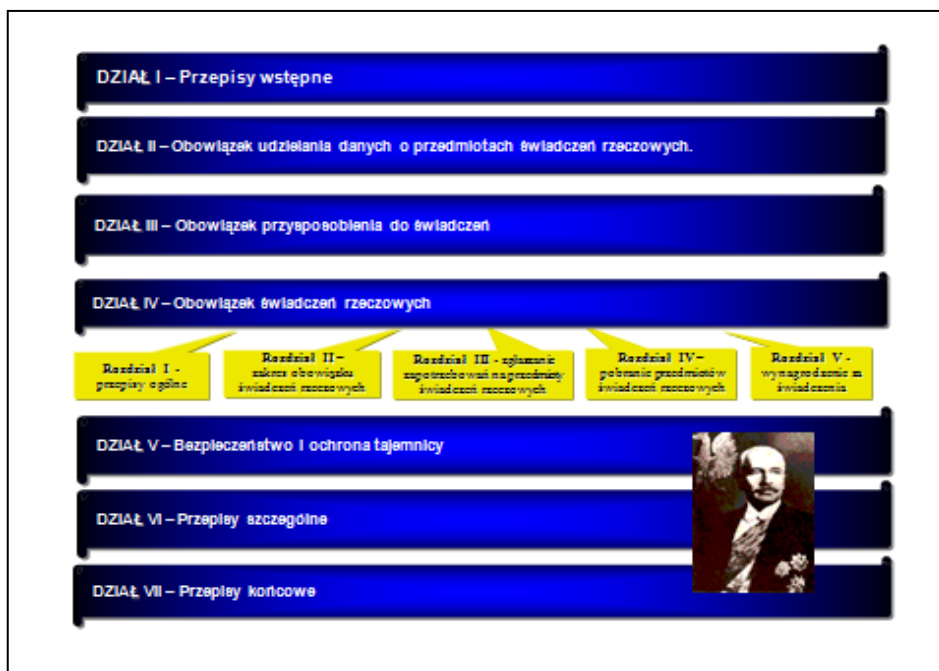
---

⁶ S. Kutrzeba, *Polskie ustawy i artykuły wojskowe od XV do XVIII wieku*, Kraków 1937, s. 313.

⁷ *Świat i życie - zarys encyklopedyczny*, Warszawa-Lwów 1939, s.1139.

⁸ Ustawa z dnia 30 marca 1939 roku o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. z 1939 r. Nr 30, poz. 200).

Rys. 1.
Działy ustawy o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych

Źródło: opracowanie na podstawie ustawy z dnia 30 marca 1939 roku o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. z 1939 r. Nr 30, poz. 200).

Do omawianej powyżej ustawy zostało tuż przed wybuchem działań wojennych z Niemcami, wydane rozporządzenie ministrów Spraw Wojskowych, Wewnętrznych, Zagranicznych Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Reform Rolnych, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Opieki Społecznej oraz Poczty i Telegrafów z dnia 26 września 1939 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych⁹. Ponadto zakładano, że w czasie wojny i mobilizacji będzie wydany tak zwany „Dziennik świadczeń rzeczowych”, w którym będą ujęte by były następujące elementy uszczegóławiające realizację zadań w ramach świadczeń rzeczowych na rzecz obrony: obwieszczenie o powstaniu i ustaleniu obowiązku świadczeń rzeczowych; rozporządzenia, uchwały i zarządzenia oraz inne dokumenty dotyczące świadczeń; cenniki przedmiotów świadczeń rzeczowych ustalone przez główną komisję cennikową; zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych określającej jakie rodzaje rzeczy (ruchomości i nieruchomości) oraz praw będących podlegały obowiązkowi świadczeń rzeczowych oraz instrukcje oraz zarządzenia i nakazy ministrów¹⁰.

⁹ Rozporządzenie ministrów Spraw Wojskowych, Wewnętrznych, Zagranicznych Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Reform Rolnych, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Opieki Społecznej oraz Poczty i Telegrafów z dnia 26 września 1939 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. z 1939 r. poz.81, nr 529).

¹⁰ J. Wojnarowski, *Świadczenia na rzecz obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2012, s.19.

Przedstawione powyżej regulacje prawno-organizacyjne dotyczące świadczeń na rzecz obrony, były zastosowane w innej rzeczywistości polityczno-społecznej ówczesnego państwa, czyli II Rzeczypospolitej, jednak mogą być wzorem oraz inspiracją, jeśli chodzi o kompleksowość i precyzję zastosowanych rozwiązań, również w czasach współczesnych.

Nadmienić należy także, że nim stworzono współczesny system świadczeń na rzecz obrony, w okresie po II wojnie światowej, ewaluował on w zakresie podmiotowym i przedmiotowym. Według pierwszej wersji ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej z 21 listopada 1967 roku (zwanej dalej ustawą o powszechnym obowiązku obrony)¹¹ świadczenia pierwotnie dzieliły się na osobiste i rzeczowe. Po nowelizacji ustawy w 1979 roku pojawiły się świadczenia szczególne, a kolejna nowelizacja ustawy w 2004 roku dzieliła dodatkowo świadczenia rzeczowe na doraźne (czyli środki transportowe wykorzystane tylko w procesie mobilizacji) i etatowe (czyli środki transportowe służące do uzupełnienia etatów wojennych)¹².

Na koniec omawianych aspektów historycznych świadczeń na rzecz obrony, należy nadmienić, że po wielkiej powodzi która nawiedziła obszary południowo-zachodniej części kraju w 1997 roku, została wprowadzana poprawka do obowiązującej nadal ustawy o powszechnym obowiązku obrony, gdzie umożliwiono wykorzystania świadczeń na rzecz obrony w razie wystąpienia klęski żywiołowej oraz w czasie usuwania jej skutków.

PODSTAWY PRAWNE ŚWIADCZEŃ NA RZECZ OBRONY

Rozpatrując podstawy prawne dotyczące świadczeń na rzecz obrony należy zacząć od Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹³, gdzie w art. 84 zobowiązuje się obywateli do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych. Natomiast szczegółowo istotę świadczeń na rzecz obrony, a dokładniej zakres zasady i tryb korzystania ze świadczeń określa przede wszystkim ustawa o powszechnym obowiązku obrony oraz wydane na jej podstawie, regulujące zasadniczo proces planistyczny dotyczących świadczeń osobistych i rzeczowych, rozporządzenia Rady Ministrów: z dnia 5 lutego 2002 roku w sprawie świadczeń na rzecz obrony¹⁴; z dnia 5 października 2004 roku w sprawie świadczeń osobistych

---

¹¹ Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej z 21 listopada 1967 roku (Dz.U. 1967 nr 44 poz. 220)

¹² Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 października 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2004 r. nr 241, poz. 2416).

¹³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2002 roku w sprawie świadczeń na rzecz obrony (Dz.U. z 2002 r. nr 18, poz.168).

na rzecz obrony w czasie pokoju¹⁵; z dnia 3 sierpnia 2004 roku w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju¹⁶ oraz z dnia 11 sierpnia 2004 roku w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny¹⁷.

Oprócz wymienionych powyżej rozporządzeń Rady Ministrów zostało także wydane rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 czerwca 2004 roku dotyczące ewidencji wojskowej świadczeń na rzecz obrony¹⁸.

Wskazane powyżej akty prawne wykonawcze (pięć rozporządzeń) do ustawy o powszechnym obowiązku obrony unormowały szczegółowo przede wszystkim obszar planowania i realizacji świadczeń osobistych oraz rzeczowych realizowanych na rzecz obronności, w tym na potrzeby Sił Zbrojnych RP (rys.2), które traktowane są priorytetowo. Natomiast podstawy prawne nakładania i realizacji świadczeń szczególnych będzie omówiony w dalszej części artykułu.

Rys. 2.

Podstawy prawne nakładania i przeznaczania świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony

Źródło: opracowanie autora na podstawie obowiązujących aktów prawnych

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 października 2004 roku w sprawie świadczeń osobistych na rzecz obrony w czasie pokoju (Dz.U. z 2004 r. nr 229, poz. 2307).

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 2004 roku w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju (Dz.U. z 2004 r. nr 181, poz. 1872).

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 roku w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny (Dz.U. z 2004 r. nr 203, poz. 2081).

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 czerwca 2004 roku dotyczące ewidencji wojskowej świadczeń na rzecz obrony (Dz.U. z 2004 r. nr 148, poz.556).

Należy też wyraźnie zaznaczyć, że wskazana powyżej ustawa o powszechnym obowiązku obrony była wielokrotnie nowelizowana, jedną z najważniejszych zmian, było umożliwienie realizacji świadczeń do zwalczania zagrożeń o charakterze niemilitarnym po wielkiej powodzi, która dotknęła nasz kraj w 1997 roku¹⁹. Ponadto ustawa ta była wielokrotnie krytykowana za to, że przenosiła rozwiązania obronne, w tym ciężary świadczeń dla obywateli i podmiotów gospodarczych z czasów PRL-u, co oczywiście mija się z prawdą, ponieważ co było wskazane wcześniej w artykule, podobne rozwiązania były zastosowane w okresie II Rzeczypospolitej, a nawet we wcześniejszych okresach naszej państwowości.

Problematyka świadczeń pojawia się również w innych ustawach. Między innymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennymi kompetencjach Naczelnego Dowódcy SZ RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (nazywaną dalej ustawą o stanie wojennym)²⁰, gdzie określono zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela możliwych do wprowadzenia w wypadku wydania przez Prezydenta RP rozporządzenia o wprowadzeniu stanu wojennego. Poszczególne rodzaje świadczeń wprowadza się i ustala w drodze: decyzji organów administracji rządowej w przypadku nakładania na przedsiębiorców dodatkowych zadań oraz wprowadzenia zarządu komisarycznego, a także rozporządzeń Rady Ministrów w przypadku nakładania zadań na posiadaczy gospodarstw rolnych dotyczących uprawy i dostarczania produktów rolnych oraz na posiadaczy nieruchomości dotyczących ich najmu lub zajęcia.

Należy również mieć na uwadze postanowienia art. 27 i 29 ustawy o stanie wojennym, gdzie mówi się o zajęciu lub zarekwirowaniu na potrzeby obronne państwa środków transportu oraz o możliwości wykonywania pracy przez osoby w wieku 16-65 lat. Zapisy te jawią się jako swoista forma świadczeń osobistych i rzeczowych.

Niezależnie od możliwości korzystania ze świadczeń w sytuacjach związanych z realizacją zadań obronnych państwa, istnieje możliwość ich wykorzystania do realizacji zadań w razie kryzysu o charakterze niemilitarnym. Właśnie w ustawie z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej²¹ także zawarto unormowania problematyki świadczeń, gdzie poszczególne rodzaje

---

¹⁹ M.A. Kamiński, *Ujednoczenie prawa w zakresie systemowych rozwiązań ochrony ludności i obrony cywilnej* [w:] *Współczesna obrona cywilna wyzwania, ryzyko, zagrożenia*, red. J.Gawęcka, J.Wojtyca, Piotrków Trybunalski, 2018, s. 68-69.

²⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennymi kompetencjach Naczelnego Dowódcy SZ RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2002 r. Nr 156, poz.1301 ze zm.).

²¹ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. z 2002 r. Nr 62, poz.558 ze zm.).

świadczeń (osobiste i rzeczowe), stanowiące swoiste ograniczenie wolności praw człowieka i obywatela, można realizować na poszczególnych poziomach administracji publicznej w sytuacji kiedy siły i środki posiadane przez te organy administracji publicznej będą niewystarczające.

W tym miejscu należy podkreślić, że świadczeń realizowanych po wprowadzeniu stanu klęski żywiołowej, nie dotyczą ograniczenia czasowo-przestrzenne obowiązujące podczas realizacji zadań obronnych. Zadania te mogą wprowadzić odpowiednie organy administracji publicznej w zakresie swoich kompetencji, poprzez rozplakatowanie obwieszczenia w miejscach publicznych: wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub ich pełnomocnik w drodze zarządzenia albo decyzji; starosta albo pełnomocnik także w drodze zarządzenia albo decyzji oraz wojewoda albo jego pełnomocnik w drodze rozporządzenia albo decyzji.

Decyzje w tym zakresie nakłada się zgodnie z Kodeksem Postępowania Administracyjnego (KPA) z zastrzeżeniem, że podlegają one natychmiastowemu wykonaniu z chwilą ich doręczenia lub ogłoszenia, mogą one być w nagłych wypadkach wydawane ustnie, a następnie niezwłocznie potwierdzane na piśmie. Odwołanie od decyzji wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia lub potwierdzenia na piśmie, jeśli wydana jest ustnie. Ponadto wniesione odwołania od decyzji podlega przekazaniu organowi odwoławczemu w terminie 3 dni, a rozpatrzeniu w terminie 7 dni od dnia doręczenia mu odwołania. Organem wyższego stopnia w sprawach decyzji wydanych przez starostę i wójta (burmistrza, prezydenta miasta) jest wojewoda.

Innym bardzo ważnym aktem prawa, nadal obowiązującym, nowelizowanym ostatnio w 2007 roku, umożliwiającym wykorzystanie świadczeń osobistych i rzeczowych do zwalczania zagrożeń niemilitarnych, bez wprowadzania stanu nadzwyczajnego jest Dekret Rady Państwa z dnia 23 kwietnia 1953 roku o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych²². Dekret ten wskazuje, że świadczenia można użyć w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych, którymi są różne zdarzenia zagrażające większej liczbie ludności lub mogące zakłócić funkcjonowanie gospodarki narodowej. Mankamentem będzie natomiast fakt, że rozporządzenie wykonawcze do tego dekretu, czyli Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych²³, było wydane także w 1953 roku, ale nie było nowelizowane od tamtego czasu, co powoduje nieaktualność jego wielu zapisów.

---

²² Dekret Rady Państwa z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz.U. z 1953 r. Nr 23, poz.93).

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz.U. z 1953 r. Nr 37, poz.158).

Natomiast podstawy prawne realizacji świadczeń szczególnych jawią się jako bardziej skomplikowane, ponieważ inaczej niż w stosunku do świadczeń osobistych i rzeczowych, nie ma jasno opracowanych aktów wykonawczych do ustawy (rozporządzeń Rady Ministrów), które bezpośrednio i kompleksowo odnoszą się do tych świadczeń (rys.3).

Z ustawy jasno wynika, że proces planowania i realizacji świadczeń szczególnych następuje w drodze decyzji uprawnionego organu, natomiast do procedur nakładania stosuje się przepisy KPA, wykonanie obowiązku lub zadania następuje na podstawie umowy zawartej z wykonawcą przez właściwy organ.

Z art. 222 ustawy o powszechnym obowiązku obrony wynika, że Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organy właściwe do nakładania obowiązków i zadań w ramach świadczeń szczególnych, rozwinięcie tego zapisu występuje w art. 223, gdzie organ ten określić ma dodatkowo w drodze rozporządzenia, zasady i tryb nakładania i wykonywania obowiązków i zadań oraz zasady odpłatności za ich wykonanie oraz zasady przeprowadzania przez właściwe organy kontroli ich wykonywania. W sumie na tej podstawie jest sporządzone jedno rozporządzenie Rady Ministrów Rozporządzenie z dnia 20 lipca 1993 roku w sprawie określania organów właściwych do nakładania niektórych obowiązków i zadań niezbędnych na potrzeby obronne państwa oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych zadań i przeprowadzenia kontroli ich realizacji²⁴, ale nie dotyczy ono kompleksowej realizacji świadczeń szczególnych wskazanych w aspekcie przedmiotowym w art. 221 tej ustawy, lecz tylko wycinku tych świadczeń, czyli problematyki utrzymywania (przenoszenia) mocy produkcyjnych (porównaj rys.3).

Dlatego dodatkowo dokonując analizy zakresu podmiotowego i przedmiotowego dotyczącego realizacji świadczeń szczególnych oraz ich powiązań z Programem Mobilizacji Gospodarki (PMG), wydaje się zasadne włączenie tej problematyki do ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 roku o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców²⁵. Regulacja taka jest wówczas bardziej czytelna dla przedsiębiorców realizujących te zadania, a ponadto umożliwiła umieszczenie katalogu zadań związanych z realizacją świadczeń szczególnych w PMG²⁶.

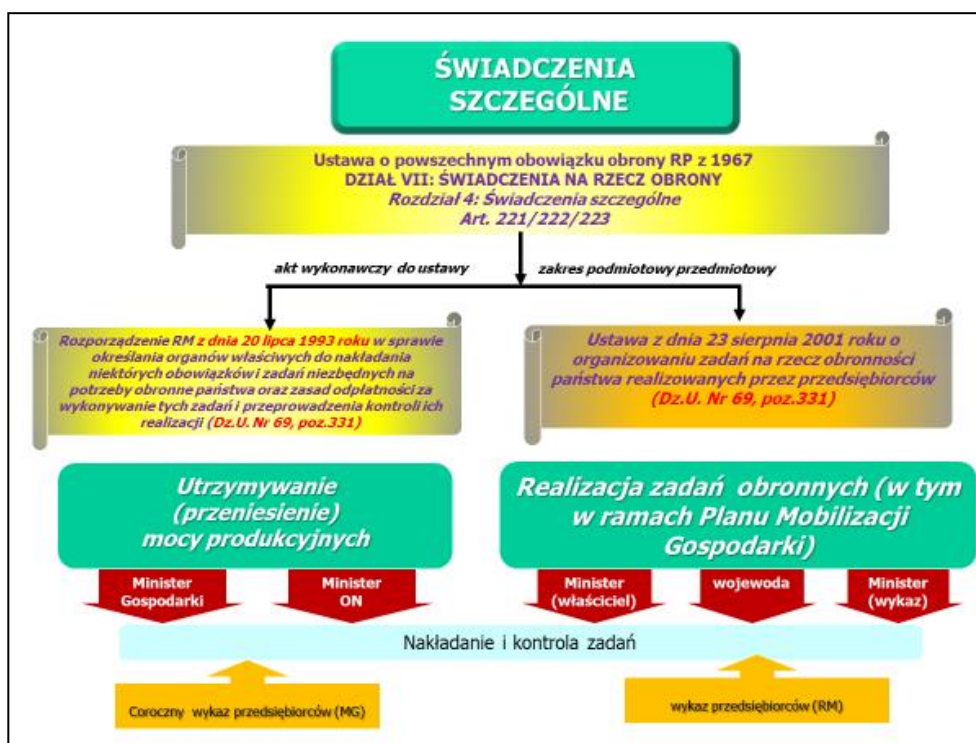
Rys. 3.

---

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów Rozporządzenie z dnia 20 lipca 1993 r. w sprawie określania organów właściwych do nakładania niektórych obowiązków i zadań niezbędnych na potrzeby obronne państwa oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych zadań i przeprowadzenia kontroli ich realizacji (Dz.U. z 1993 r. Nr 69, poz.331)

²⁵ Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz.U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1320).

²⁶ J. Jurczuk, *Wybrane zagadnienia regulacji prawnych dotyczących świadczeń na rzecz obrony*, [w:] *Świadczenia na rzecz obrony realizowane w sytuacjach kryzysowych*, red. Z. Piątek, Warszawa 2006, s.183.

Źródło: opracowanie autora na podstawie obowiązujących aktów prawnych

Dysfunkcje prawne w zakresie planowania i realizacji świadczeń na rzecz obrony będą wskazane także w dalszej części artykułu, jednak częściowo można je już określić. Najważniejszy wniosek jest taki, że aktualna nazwa, czyli świadczenia na rzecz obronności, nie odzwierciedla w pełni ich znaczenia podmiotowego, ponieważ w aktualnym systemie prawnym, świadczenia te znacznie wykraczają poza obszar przygotowań obronnych. W związku z tym winny zmienić nazwę na świadczenia na rzecz bezpieczeństwa państwa. Trudności powoduje także, brak aktualizacji wielu aktów prawnych oraz brak części aktów wykonawczych do ustaw²⁷. Kolejnym problem wymagający regulacji, to na pewno nie opracowanie jednolitych zasad planowania i realizacji świadczeń w różnych sytuacjach kryzysowych (w tym niemilitarnych) i wojennych, co pozwoliłoby na koordynację działań oraz określanie priorytetów realizacji świadczeń w zależności od rodzaju sytuacji kryzysowej.

ISTOTA I WYKORZYSTANIE ŚWIADCZEŃ NA RZECZ OBRONY

Analizując istotę powszechnego obowiązku obrony realizowanych przez obywateli naszego kraju można stwierdzić, że sprowadza się on pod względem rodzajowym na dwa obszary: obowiązek

²⁷ M.A.Kamiński, *Prawo Bezpieczeństwa Narodowego*, „Wiedza Obronna”, 2019, t. 268, nr 3, s. 61, <https://doi.org/10.34752/vwz4-j897>

osobistego udziału w realizacji zadań obronnych (np.: wszelkie formy służby wojskowej, służba w obronie cywilnej, służba w jednostkach zmilitaryzowanych, świadczenia osobiste) oraz obowiązek materialnego świadczenia usług na rzecz obronności (np.: udostępnienie w użytkowanie rzeczy ruchomych i nieruchomości, produkcja wybranych asortymentów, przekazanie materiałów i zapasów).

Powyższe założenie wskazuje, że zarówno świadczenia osobiste, rzeczowe oraz szczególne wchodzi w zakres powszechnego obowiązku obrony, a zatem świadczenia na rzecz obrony stanowią integralną część rozwiązań obronnych w państwie. W tym miejscu od razu można stwierdzić, że w aktualnym systemie prawnym świadczenia na rzecz obrony swoim zasięgiem wychodzą poza swoją nazwę semantyczną (co było także wskazane w pierwszej części artykułu), czyli obszar obronny. A zatem świadczenia na rzecz, dotyczą nie tylko sfery obronności, ale całego obszaru bezpieczeństwa państwa. Ponieważ są wykorzystywane także do zwalczania klęsk żywiołowych i usuwania ich skutków, co nie stanowi na pewno działań obronnych.

Dokładniej świadczenia na rzecz obrony zostały uregulowane w dziale VII ustawy o powszechnym obowiązku obrony, zgodnie z przytoczoną ustawą wyszczególnia się następujące rodzaje świadczeń na rzecz obrony:

- Świadczenia osobiste,
- Świadczenia rzeczowe,
- Świadczenia szczególne²⁸.

Istota obowiązku świadczeń osobistych w czasie pokoju została określona w art. 200 wskazanej powyżej ustawy. Zgodnie z tą normą obowiązkiem świadczeń osobistych jest wykonywanie różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz przygotowania obrony państwa albo zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków. Wykonanie tego obowiązku może być nałożone na osoby posiadające obywatelstwo polskie, które ukończyły 16 lat, a nie przekroczyły 60 roku życia. Ponadto obowiązek świadczeń osobistych może obejmować konieczność użycia narzędzi prostych, a dla osób, które doręczają dokumenty powołania do czynnej służby wojskowej oraz wezwania do wykonywania świadczeń (kurierzy), tymi narzędziami prostymi będą posiadane środki transportowe. Kolejną wymienioną w przepisie kategorią jest obowiązek świadczeń osobistych nałożony w czasie pokoju w związku z ćwiczeniami wojskowymi, ćwiczeniami w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, ćwiczeniami w obronie cywilizacyjnej oraz ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej

---

²⁸Poradnik, *Planowanie i realizacja świadczeń gospodarki narodowej w procesie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2008, str. 9.

samoobrony, a także w celu dostarczenia i obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych, z zastrzeżeniem, że w stosunku do kurierów obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony tylko w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej jednostek Sił Zbrojnych RP.

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony w sposób wyczerpujący określa przypadki, w których osoby nie podlegają obowiązkowi świadczeń osobistych. W myśl art. 206a wskazanej ustawy obowiązkowi temu nie podlegają: osoby wybrane do Sejmu i Senatu RP lub organów samorządu terytorialnego; żołnierze pełniący czynną służbę wojskową; poborowi odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej lub służbę zastępczą; osoby niezdolne do pracy; kobiety w ciąży i w okresie sześciu miesięcy po odbyciu porodu oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu; osoby sprawujące opiekę nad innymi osobami małoletnimi i chorymi oraz osoby zatrudnione na stanowiskach kierowników szpitali.

Ustawodawca wprowadził ograniczenie okresu wykonywania świadczeń osobistych. Art. 201 ustawy o powszechnym obowiązku obrony stanowi, iż czas wykonywania świadczeń nie może przekraczać jednorazowo 12 godzin i do tego czasu wlicza się czas dojazdu (nie więcej niż 2 godziny) oraz czas przeznaczony na wypoczynek (nie więcej niż 8 godzin), jeśli świadczenie jest wykonywane dłużej niż 12 godzin. W przypadku kurierów oraz osób dostarczających i obsługujących przedmioty świadczeń rzeczowych czas wykonywania świadczeń nie może przekroczyć 48 godzin.

W razie ogłoszenia mobilizacji i wojny czas wykonywania prac przez osoby w ramach świadczeń osobistych wydłuża się jednorazowo do 7 dni. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zapis ten budzi pewne kontrowersje i problemy planistyczno-organizacyjne dla jednostek organizacyjnych wykorzystujących świadczenia osobiste, w tym także dla jednostek wojskowych Sił Zbrojnych RP. Jest to spowodowane sytuacją, że często występuje dłuższa potrzeba wykorzystania pracy osób w ramach świadczeń osobistych (np. dla kucharzy, pomocy kuchennych, kelnerów, personelu medycznego, itp.). Przytoczony zapis zmusza te instytucje do wykorzystania podwójnych obsad lub zwalnianie na 24 godziny i ponowne powoływanie osób wykonujących świadczenia osobiste.

Jeśli przeanalizujemy istotę świadczeń osobistych, to można stwierdzić, że posiadane zasoby oraz rozwiązania prawno-organizacyjne pozwalają w pełni zaspokoić większość zgłaszanych potrzeb przez jednostki organizacyjne realizujące zadania obronne.

Kolejnym rodzajem świadczeń na rzecz obrony są świadczenia rzeczowe. Zagadnienia dotyczące tych świadczeń reguluje rozdział 2 działu VII ustawy o powszechnym obowiązku obrony. W myśl art. 208 ust. 1 tej ustawy, na urzędy i instytucje państwowe oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a także osoby fizyczne może być nałożony obowiązek świadczeń rzeczowych,

polegających na oddaniu do używania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele przygotowania obrony państwa. Wspomniane świadczenia rzeczowe mogą być wykonywane na rzecz Sił Zbrojnych RP, jednostek zmilitaryzowanych, jednostek obrony cywilnej oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa albo zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków. Wedle art. 210 ust. 1 i 2 wymienionej ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta wydaje decyzję administracyjną o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomej na cele świadczeń rzeczowych, w tym planowanych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, na wniosek organów i kierowników jednostek organizacyjnych. Decyzję taką doręcza się posiadaczowi nieruchomości lub rzeczy ruchomej i wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem.

Przedmiotem świadczeń rzeczowych nie mogą być między innymi: tereny, pomieszczenia, środki transportowe, maszyny i inny sprzęt, znajdujące się w posiadaniu działalności ważnych organów państwa; biblioteki, muzea, archiwa i zabytki; zbiory naukowe i artystyczne mające charakter publiczny; świątynie, domy modlitwy oraz pomieszczenia kościołów; przedmioty wyłączone spod egzekucji; parki narodowe i rezerваты przyrody; przedszkola, domy dziecka, zakłady opiekuńczo-wychowawcze, szkoły specjalne i internaty tych szkół; urządzenia i sieci telekomunikacyjne oraz pojazdy samochodowe używane wyłącznie do przewozu wewnątrz zakładu pracy²⁹.

W omawianej ustawie, podobnie jak w przypadku świadczeń osobistych, określono szczegółowy czas wykonywania świadczeń rzeczowych. W przypadku pobrania świadczenia na cel gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych nie może on przekraczać 48 godz. w związku z ćwiczeniami wojskowymi lub ćwiczeniami w jednostkach przewidzianych do militaryzacji będzie to maksymalnie 7 dni, a w związku z ćwiczeniami w obronie cywilnej lub ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej samoobrony 24 godzin. Do tego czasu wlicza się czas dostarczenia przedmiotu świadczenia do wskazanego miejsca oraz jego powrotu do miejsca postoju (nie więcej niż 2 godziny). Obowiązek świadczenia rzeczowego może być nałożony najwyżej 3 razy w roku, a w związku z ćwiczeniami wojskowymi lub ćwiczeniami w jednostkach przewidzianych do militaryzacji (kiedy świadczenie trwa 7 dni), tylko jeden raz³⁰.

W tym miejscu należy wskazać, że w czasie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny czas wykorzystania przedmiotów świadczeń rzeczowych nie ma ograniczeń czasowych, innymi słowy są one używane do momentu ustania potrzeby ich użytkowania.

---

²⁹ Ustawa o powszechnym obowiązku obrony, *op. cit.*, art. 208 ust. 4

³⁰ *Ibidem*, art. 209 ust. 2.

Analiza przedmiotowa świadczeń rzeczowych pozwala stwierdzić, że potrzeby Sił Zbrojnych RP, jako głównego biorcy tych świadczeń, gdzie wojskowi komendanci uzupełnień wskazują konkretnych posiadaczy środków transportowych, są zaspokojone teoretycznie w prawie 100%, niestety są to często pojazdy niewłaściwe pod kątem potrzeb i parametrów technicznych. Analizy wojskowe pokazują, że uzupełnienie zastępcze to nawet 40% pobieranych środków transportowych, czyli widać, że sytuacja faktyczna jest odmienna od teoretycznej, czyli problemy występują głównie w zasobach środków transportowych będących w gospodarce narodowej, które rozwijają się zgodnie ze światowymi tendencjami (rozwój transportu wysoko - tonażowego i specjalistycznego), natomiast Siły Zbrojne RP potrzebują zasadniczo pojazdów uniwersalnych o wysokiej mobilności. Zatem problem dotyczy to głównie pobrania w ramach świadczeń rzeczowych przyczep niskopodwoziowych, cystern, pojazdów sanitarnych, pojazdów uniwersalnych o średniej ładowności i dużej przekraczalności terenu.

Innym nieco problemem jest nakładanie zadań na potrzeby podmiotów niemilitarnych (Obrona Cywilna, militaryzacja, PMG, planowanie i programowanie obronne), które jako wnioskodawcy nie wskazują konkretnych posiadaczy, gdzie wójt, burmistrz, prezydent miasta sam nakłada świadczenie nie mając informacji o zasobach, nie ma dostępu do ewidencji.

Świadczenia szczególne obejmują charakterystyczne zadania i obowiązki. Terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne mogą zostać zobowiązane do odpłatnego: dostosowania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych na potrzeby obrony państwa; przystosowania budowanych obiektów budowlanych oraz wytwarzanych rzeczy ruchomych do potrzeb obrony Państwa oraz gromadzenia, przechowywania i konserwacji przedmiotów³¹.

Wykonanie obowiązku lub zadań w ramach świadczeń szczególnych, następuje na podstawie umowy zawartej pomiędzy wykonawcą, a właściwym organem. Umowa zawiera uszczegółowienie dotycząca rodzaju zadań, miejsca i terminu ich wykonania. Określa warunki techniczne, które należy spełnić by zadanie było wykonane. Zasadniczo umowy wykonywane są na okres roku, wynika to z planowania budżetowego. Z istoty świadczeń szczególnych wynika, że są to zadania kompleksowe, realizowane na wyższych poziomach organizacyjnych, od których zależy szereg zadań obronnych realizowanych przez ministrów w poszczególnych działach administracji rządowej, będą to dostawy środków materiałowych oraz utrzymywanie mocy produkcyjnych w

---

³¹ *Ibidem*, art. 221 ust. 1.

ramach Planu Mobilizacji Gospodarki, gromadzenie materiałów w ramach rezerw strategicznych i przede wszystkim wsparcie Sił Zbrojnych RP w procesie osiągnięcia gotowości do podjęcia działań.

PROBLEMY DOTYCZĄCE PROCESU NAKŁADANIA I PRZEZNACZANIA ŚWIADCZEŃ NA RZECZ OBRONY

Proces planowania i nakładania świadczeń na rzecz obrony może budzić pewne obawy w sposobie jego realizacji. Wadliwe funkcjonowanie jednego z elementów może przyczynić się do osiągnięcia mniej pożądaných skutków. Poniżej przedstawiono zastrzeżenia wynikające z dotychczasowej obserwacji procesu planowania i nakładania świadczeń oraz możliwe sugestie dotyczące jego usprawnienia.

Jeśli chodzi o proces planowania świadczeń osobistych należy tu rozróżnić proces nakładania i przeznaczania świadczeń osobistych, co sprawia problemy dla osób realizujących to zadanie, istotę wyjaśnia (rys. 4).

Rys. 4.

Proces nakładania i przeznaczania świadczeń osobistych na rzecz obrony

Źródło: opracowanie na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych.

Jeśli chodzi o proces planowania świadczeń rzeczowych, jest on dokładnie przedstawiony w obowiązujących aktach wykonawczych do ustawy o powszechnym obowiązku obrony. Natomiast problemy, szczególnie na poziomie gminy, występują z rozróżnieniem świadczeń przeznaczonych na uzupełnienie etatowych i doraźnych potrzeb, ponieważ właściwe zrozumienie istoty tych pojęć wpływa na poprawność dalszego przebiegu procesu oraz poprawne wykonawstwo dokumentów planistycznych. Obowiązek świadczeń rzeczowych planuje się i nakłada, przeznaczając nieruchomości

i rzeczy ruchome: na uzupełnienie etatowych potrzeb wynikających z wojennych struktur organizacyjnych jednostek organizacyjnych Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa; do doraźnego używania przez jednostki organizacyjne w procesie mobilizacji oraz na cele świadczeń w związku z użyciem ich w czasie kwalifikacji wojskowej.

W dalszym ciągu, w obowiązujących przepisach prawnych, nie dokonano zmiany dotyczącej udziału w oględzinach przedstawiciela wnioskodawcy przed nałożeniem decyzji. Zgodnie z rozporządzeniem, osobą decydującą o dokonaniu oględzin jest wójt lub burmistrz (prezydent miasta) i to on decyduje ostatecznie o potrzebie przeprowadzenia oględzin oraz osobach w nich uczestniczących. Taka sytuacja powoduje odrzucenie większości propozycji kierowanych przez wojskowego komendanta uzupełnień (występującego w imieniu Sił Zbrojnych RP) o dokonanie wstępnych oględzin mających na celu wyeliminowanie środków transportowych (maszyn) niespełniających wymagań wnioskodawcy, a co za tym idzie nakładanie decyzji na pojazdy nieprzydatne do użycia, problem dotyczy głównie uzupełniania Sił Zbrojnych RP.

Cały proces oględzin jest bardzo istotny dla jednostek wojskowych Sił Zbrojnych RP, gdyż wpływa to bezpośrednio na osiągnięcie gotowości do podjęcia działań. Dlatego wzór takiego protokołu utrzymania nieruchomości lub rzeczy ruchomych przeznaczonych na cele świadczeń na rzecz obrony, został szczegółowo określony w dokumentach wewnętrznych Ministerstwa Obrony Narodowej, a dokładnie w poradniku Planowanie i realizacja świadczeń gospodarki narodowej w procesie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP.

Proces nakładania obowiązku świadczeń szczególnych polega na nałożeniu decyzji administracyjnej wydanej przez organ administracji rządowej właściwy w tych sprawach (będzie to minister dla przedsiębiorstwa państwowego lub wojewoda na administrowanym obszarze). Podstawą wykonywania zadań jest umowa dwustronna zawarta z przedsiębiorcą przez organ który wydał decyzję administracyjną lub ze świadczeniobiorcą. Wykonywanie zadań sprecyzowanych w umowie jest finansowane z budżetu państwa, natomiast prace mające charakter planistyczno-organizacyjne finansowane są ze środków własnych przedsiębiorcy, co wzbudza powszechne kontrowersje i będzie szczegółowo omówione w dalszej części artykułu..

W problematyce planowania i realizacji świadczeń na rzecz obrony ogólnie pojawiają się trzy zasadnicze problemy. Pierwszy to trudności w zakresie wykorzystania posiadanych zasobów gospodarki narodowej, wynikających z tendencji rozwojowych w gospodarce narodowej oraz braku systemu zarządzania tymi zasobami (brak kompleksowej ewidencji). Po drugie brak kompleksowego

systemu motywacyjnego dotyczącego zachęty dla osób fizycznych realizujących świadczenia osobiste oraz dla posiadaczy środków transportowych, maszyn i urządzeń, czy przedsiębiorców realizujących zadania obronne. Trzeci element to niedokładność rozwiązań i brak aktualizacji aktów prawnych dotyczących świadczeń na rzecz obrony.

Analizując dokładnie problemy prawno-organizacyjne, ze względu na ich merytoryczny zasięg, zostały one rozdzielone na dwa obszary, pierwszy to problemy w obszarze świadczeń osobistych i rzeczowych, drugi oddzielny obszar to świadczenia szczególne. Proces nakładania świadczeń rzeczowych może budzić pewne obawy w sposobie jego realizacji.

Jeśli chodzi właśnie o świadczenia osobiste i rzeczowe to problemy prawno-organizacyjne w tym obszarze pokazuje (rys. 5):

Rys. 5.
Problemy prawno-organizacyjne dotyczące planowania świadczeń osobistych i rzeczowych

Źródło: opracowanie na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych oraz działalności kontrolnej i eksperckiej

Pierwszy zasygnalizowany problem to czas wykorzystania osób w ramach świadczeń osobistych w czasie kryzysu o charakterze polityczno-militarnym (mobilizacji i wojny). Aktualne rozwiązania prawne wskazują, że jest maksymalnie 7 dni jednorazowo, co powoduje problemy organizacyjne, ponieważ jest konieczność dłuższego czasowo wykorzystania tych osób zarówno przez jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych RP (np.: personel elementów bazy mobilizacyjnej), jak instytucje realizujące zadania obronne (np.: obsada stanowisk kierowania, czy zastępczych miejsc szpitalnych).

Takie ograniczenie powoduje konieczność przygotowania podwójnej ilości osób wykorzystywanych ramach świadczeń osobistych lub wymusza zwolnienie tych osób na okres 24 godzin i ponownego powołania do realizacji obowiązku świadczeń osobistych. Sytuację z pewnością zmieniłoby ustawowe możliwości wydłużenia czasu wykorzystania osób w ramach świadczeń osobistych.

Drugi wskazany problem, to zbyt mała ilość pracowników w Urzędach Gmin (Miast) zajmująca się wyłącznie sprawami obronnymi. Podczas ćwiczeń i kontroli przygotowań obronnych zauważono zbyt małą ilość pracowników zajmujących się wyłącznie sprawami obronnymi w stosunku do ilości wniosków wpływających do jednostek samorządu terytorialnego. Obowiązkiem prowadzenia postępowań w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych z reguły obarczeni są kierownicy Urzędów Stanu Cywilnego, którzy tylko dodatkowo zajmują się sprawami obronnymi. Taki stan negatywnie wpływa na terminowość realizacji wniosków w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych, na wnioski wojskowego komendanta uzupełnień. W ocenie autora w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 5 października 2004 roku w sprawie świadczeń osobistych na rzecz obrony w czasie pokoju oraz Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 2004 r. w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju, należy dokładnie określić termin realizacji wniosków w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych, przez wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast). Pomimo terminów określonych KPA, zdarzają się problemy z przekraczaniem terminów prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie nałożenia obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych. Ponadto, występują błędy w opracowaniu decyzji dotyczących świadczeń na rzecz obrony oraz innej dokumentacji planistycznej, co wiąże się z nadmiernym przeciążeniem pracowników gmin oraz brakiem odpowiedniego ich przeszkolenia.

Następnym problemem są trudności w zakresie pozyskiwania danych o zasobach, brak dostępu organów administracji publicznej do Centralnej Bazy Pojazdów i Kierowców (CEPiK). Decyzję o przeznaczeniu do wykonania świadczeń rzeczowych na rzecz obrony wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta) w toku prowadzonego postępowania administracyjnego, na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub innego uprawnionego organu. W przypadku gdy we wniosku nie został wskazany konkretny pojazd (wraz z podaniem właściciela), organy administracji publicznej opierają się o ewidencję pojazdów objętych podatkiem od środków transportowych, która przeważnie ograniczona jest do kilku danych. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. prawo o ruchu drogowym nie daje możliwości wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) dostępu do CEPiK. Takie dane posiadają natomiast Wydziały Komunikacji Starostw Powiatowych i Wydziały Komunikacji niektórych miast.

Na przykład, ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych³² określa jakie środki transportowe podlegają opodatkowaniu podatkiem od środków transportowych. Posiadacze tych środków są zobligowani do uiszczania opłaty (podatku) w Urzędach Gmin, powiadamiają o zakupie oraz sprzedaży danego środka transportowego. W toku prowadzonych czynności stwierdzono, że organy Urzędy Gmin nie prowadzą jednakowej ewidencji środków transportowych podlegającej opodatkowaniu podatkiem od środków transportowych. Przeważnie ogranicza się to do danych o posiadaczu, numeru rejestracyjnego oraz marki i model pojazdu. Problem pojawia się, gdy we wniosku wojskowy komendant uzupełnień określi ładowność pojazdu, rodzaj pojazdy, liczbę miejsc siedzących oraz napęd pojazdu. W tym przypadku organy administracji publicznej nie będą posiadać wiedzy jakimi środkami transportowymi dysponują na własnym terenie. W takich sytuacjach Urzędy Gminy przesyłają informację, że na ich terenie nie występują takie środki transportowe, które zostały określone we wniosku wojskowego komendanta uzupełnień.

Z powyżej omawianą dysfunkcją wiąże się też fakt, że posiadacze środków transportowych nie zgłaszają zmian w ewidencji, czyli sprzedaż kupno samochodu, czy kasacja pojazdu. Problemem jest także brak elektronicznej ewidencji maszyn, informację o tego typu sprzętu jest otrzymywana z badania statystycznego PM-1, ale tam przekazywane informacje nie zawsze są skrupulatnie.

Bardziej istotną potrzebą jest stworzenie ewidencji środków transportowych i maszyn w systemie informatycznym SEW on-line, bardziej dotyczy to sfery militarnej, ale z możliwością wspólnego wykorzystania tego systemu przez organy administracji publicznej. Stworzenie dodatkowego modułu środków transportowych i maszyn w systemie informatycznym SEW on-line umożliwiło by wojskowym komendantom uzupełnień, szefom wojewódzkim sztabów wojskowych, wójtom (burmistrzom i prezydentom miast) oraz dowódcom mobilizowanych jednostek wojskowych i instytucjom realizującym zadania obronne, bieżące monitorowanie nałożonych świadczeń rzeczowych na etatowe potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych. Moduł ten musiałby posiadać bezpośredni dostęp do bazy danych z CEPiK.

Oddzielnym, chyba najistotniejszym problemem występującym w systemie świadczeń na rzecz obrony, jest brak rekompensat finansowych za utrzymanie w gotowości środków transportowych i maszyn. Podczas oględzin środków transportowych i maszyn często pojawiają się pytania od posiadaczy środków transportowych dotyczące rekompensat finansowych za utrzymanie w gotowości tych środków. Wypłacanie takich środków miało by bardzo duże znaczenie w procesie

---

³² Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 1991 r. nr 9, poz. 31).

nakładania obowiązku świadczeń rzeczowych (np. mniej odwołań od decyzji, większe byłoby zainteresowanie posiadaczy środków transportowych nałożeniem świadczeń rzeczowych na ich środki transportowe). Takie działania zwiększyłyby terminowość dostarczania przedmiotów świadczeń w przypadku potrzeby ich użycia (np. w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej Sił Zbrojnych RP).

Krokiem naprzód w tym zakresie, jest przygotowany projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju z 2004 roku, gdzie proponuje się by posiadaczom, których rzeczy ruchome w postaci środków transportowych i maszyn zostały przeznaczone na cele świadczeń rzeczowych prawomocną decyzją administracyjną, miałyby przysługiwać ryczałt za utrzymywanie w sprawności technicznej przedmiotu świadczenia rzeczowego.

Podstawą do wypłaty tego ryczałtu posiadaczowi za utrzymanie w pełnej sprawności technicznej środków transportowych i maszyn stanowiłby: dokument potwierdzający status posiadacza w odniesieniu do rzeczy ruchomej przeznaczonej na cele świadczeń rzeczowych; decyzja w sprawie przeznaczenia do wykonania świadczeń rzeczowych na rzecz obrony oraz dokument poświadczający utrzymywanie w sprawności technicznej przedmiotu świadczenia rzeczowego w roku ubiegłym (ciągłość ważności badania technicznego dopuszczającego pojazd do ruchu, a w przypadku maszyny – do eksploatacji) lub oświadczenie o sprawności posiadanej maszyny lub urządzenia, obrazuje to (rys. 6).

Rys. 6.

Podstawa wypłaty ryczałtu dla posiadacza środków transportowych (maszyn)

Źródło: opracowanie autora na podstawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów z 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju

Wykaz wysokości stawek ryczałtu określałby załącznik do rozporządzenia (rys.7). Wysokość stawek tego ryczałtu, podlegałaby waloryzacji w przypadku wzrostu stawek wykonania okresowego badania technicznego pojazdów samochodowych, w wysokości średniej procentowej wielkości tego wzrostu dla różnych rodzajów tych pojazdów. Ponadto ryczałt ten wypłacany byłby za każdą rzecz ruchomą przeznaczoną do wykorzystania w ramach świadczeń rzeczowych przez uprawniony organ, na wniosek posiadacza w terminie nie później niż do zakończenia pierwszego kwartału roku następującego po roku rozliczeniowym, czyli termin składania wniosków upływałby z dniem 31 stycznia, bezpośrednio po zakończeniu roku rozliczeniowego.

W tym miejscu należy podkreślić, że proponowane rozwiązanie, przynajmniej w jakiejś niewielkiej części wpływałoby motywacyjnie na posiadaczy środków transportowych i maszyn wydzielanych na potrzeby obronne państwa.

Rys. 7.
Przykładowa wielkość stawek ryczałtu dla posiadacza środków transportowych (maszyn)

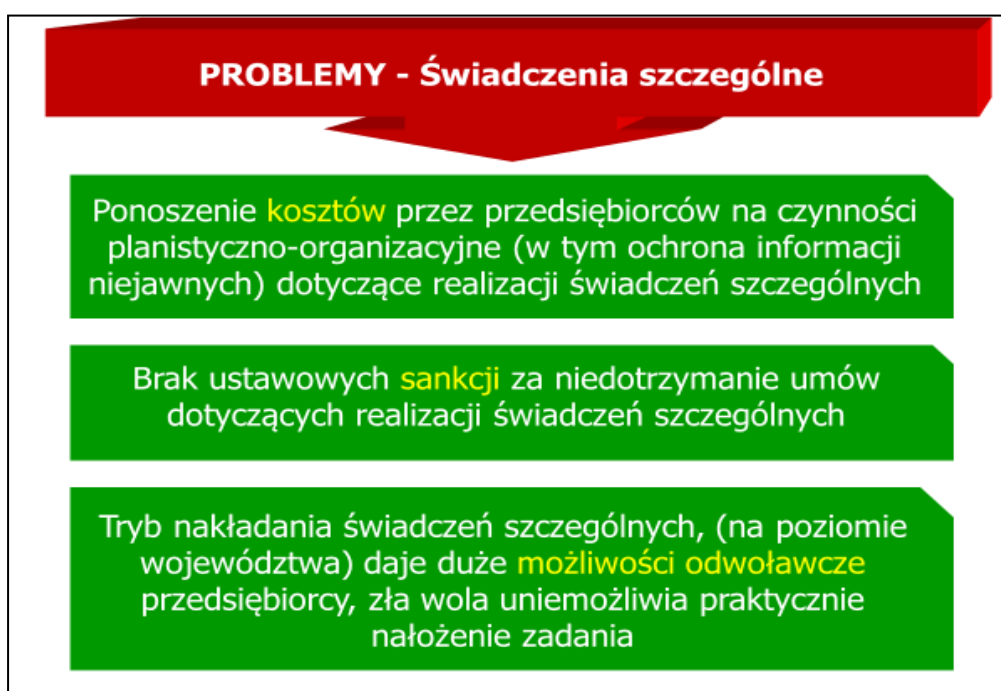
WYKAZ STAWEK RYCZAŁTU.

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stawka roczna ryczałtu w złotych
			2019
1	Pojazdy samochodowe		
	1. Motocykl, motorower.	szt.	65
	2. Samochód osobowy, autobus przeznaczony do przewozu nie więcej niż 15 osób, ciągnik rolniczy.	szt.	100
	3. Ciężarowe:		
	1) o ładowności do 2 ton,		
	2) o ładowności od 2 do 8 ton,	szt.	170
	3) o ładowności powyżej 8 ton,	szt.	200
	4. Pozostałe, w tym autobus do przewozu więcej niż 15 osób łącznie z kierowcą.	szt.	240
5. przyczepy, naczepy, cysterny do paliw płynnych, cysterny do wody i mleka.	szt.	260	
		szt.	40% stawki ładowności

Źródło: opracowanie autora na podstawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów z 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju

Jeśli natomiast analizowany był proces planowania i nakładania świadczeń szczególnych, to też można również zaobserwować w tym obszarze pewne problemy, a mianowicie, pokazuje to (rys 8).

Rys. 8.
Podstawy prawno-organizacyjne w realizacji świadczeń szczególnych

Źródło: opracowanie na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych, działalności kontrolnej i eksperckiej

Pierwszym zasygnalizowanym problemem w obszarze świadczeń szczególnych jest ustawowy zapis, że koszty prac związanych z czynnościami planistyczno-organizacyjnymi ponoszone są przez przedsiębiorców. Zatem błędne wydaje się założenie, że prace planistyczne nie pociągają za sobą wydatków osobowo rzeczowych. Duże koszty wynikają z dodatkowych obowiązków pracowników, prowadzenia ich szkolenia oraz ochrony informacji niejawnych.

Następnie jak pokazuje praktyka, nie zawsze potrzeba realizacji zadań obronnych państwa idzie w parze z gotowością realizacji tych zadań przez niektórych przedsiębiorców prywatnych. Występuje brak ustawowych sankcji za niedotrzymanie umów dotyczących realizacji świadczeń szczególnych, powodując że przedsiębiorcy wolą zapłacić grzywnę określoną w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji niż ponosić ciężary zadań obronnych.

Kolejny problem to tryb nakładania świadczeń szczególnych, (na poziomie województwa) daje duże możliwości odwoławcze przedsiębiorcy, zła wola uniemożliwia praktycznie nałożenie zadania. Powodów takiego stanu rzeczy należy upatrywać samym sposobie nakładania zadań, tryb administracyjny daje duże możliwości odwoławcze, tłumacząc to głównie rachunkiem ekonomicznym. Ponadto przedsiębiorcy przed zawarciem umowy, po zapoznaniu się z jej treścią, zgłaszają szereg uwag, co znacząco wydłuża proces nakładania zadania, a nawet uniemożliwia jego ostateczną realizację i sfinalizowanie umowy³³.

A zatem według autora należałoby dokonać istotnych zmian w omawianym procesie planowania i nakładania świadczeń szczególnych, a mianowicie: dokładne sprecyzowanie w aktach prawnych istoty czynności planistyczno-organizacyjnych, a następnie ustawowo zrekompensowanie kosztów ponoszonych przez przedsiębiorcę na te czynności; stworzenie instrumentów motywacyjnych dla przedsiębiorców realizujących świadczenia szczególne:(np.: preferencja przy zamówieniach publicznych, zaliczenie wydatków do kosztów uzyskania przychodu); stworzenie mechanizmów zabezpieczających interesy obronne na etapie ubiegania się o pozwolenie na działalność gospodarczą oraz rozważenie możliwości nakładania zadań w drodze ustaw (tak jak to jest w przypadku infrastruktury transportowej i operatorów telekomunikacyjnych).

Podsumowując, należy stwierdzić, że nie wystarczy sama świadomość potrzeb obronnych państwa, ponieważ większość przedsiębiorców tych potrzeb nie kwestionuje, jednak w warunkach

---

³³ Vide: A. Olech, *Nakładanie zadań na przedsiębiorców*, [w:] *Wojewódzka administracja rządowa w przygotowaniach obronnych*, red. Z. Piątek, Gołuchów 2012, s.160-161.

gospodarki rynkowej konieczne jest rekompensowanie dodatkowych kosztów ponoszonych w związku z realizacją zadań obronnych, w tym świadczeń szczególnych.

PODSUMOWANIE

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa, w tym szczególnie bezpieczeństwa polityczno-militarnego we współczesnych warunkach funkcjonowania jest przedsięwzięciem kompleksowym i złożonym (interdyscyplinarnym), dlatego obejmuje wszystkie dziedziny życia państwowego, prywatnego oraz społecznego. Zatem potencjał demograficzno-gospodarczy w dalszym ciągu stanowi o możliwościach obronnych państwa, w tym Sił Zbrojnych RP.

W związku z powyższym, system (instytucja) świadczeń na rzecz obrony wymaga także zaangażowania wielu podmiotów administracyjnych i gospodarczych państwa, w tym wielu obywateli, których obowiązkiem jest obrona ojczyzny, co ustanawia art. 85 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek ten nie sprowadza się wyłącznie do powszechnego obowiązku służby wojskowej, ale dopuszczalne jest w określonych ustawowo warunkach nałożenie obowiązku świadczeń na rzecz obrony.

Ponadto, zasadniczym elementem systemu świadczeń jest ich interoperacyjność, czyli jednolitość i spójność działań wszystkich organów odpowiedzialnych za realizację świadczeń zarówno w czasie kryzysu polityczno-militarnego oraz niemilitarnego, czyli wypracowanie jednolitych procedur realizowanych przez świadczeniobiorców, świadczeniodawców oraz zaangażowane, według odpowiednich kompetencji, organy administracji publicznej.

Analiza treści zawartych w artykule wskazuje, że system świadczeń na rzecz obrony, mimo realizacji podstawowych zadań, wymaga też licznych modyfikacji w zmieniających się warunkach, głównie w aspekcie prawnym, gospodarczym i społecznym. Wysuwa się zasadniczy wniosek, że dla realnego wykonania zadań obronnych państwa, niezbędny jest wysoki poziom planowania i realizacji świadczeń na rzecz obrony, dla którego najbardziej istotna jest jasność i jednolitość podstaw prawnych, uwzględniająca rzeczywistość polityczno-gospodarczą kraju oraz stworzenie prawdziwego systemu motywacyjnego dla osób i przedsiębiorców realizujących świadczenia na rzecz obrony.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENICTWO

LITERATURE

Jurczuk J., *Wybrane zagadnienia regulacji prawnych dotyczących świadczeń na rzecz obrony*, [w:] *Świadczenia na rzecz obrony realizowane w sytuacjach kryzysowych*, red. Z. Piątek, AON, Warszawa 2006.

Kamiński M.A., *Prawo Bezpieczeństwa Narodowego*, „Wiedza Obronna”, 2019, t. 268, nr 3, <https://doi.org/10.34752/vwz4-j897>

Kamiński M.A., *Ujednoczenie prawa w zakresie systemowych rozwiązań ochrony ludności i obrony cywilnej* [w:] *Współczesna obrona cywilna wyzwania, ryzyko, zagrożenia*, red. J.Gawęcka, J.Wojtyca, Piotrków Trybunalski, 2018.

Kuliczkowski M., *Pozamilitarne przygotowania obronne w Polsce, próba systematyzacji procesualnych oraz funkcjonalnych aspektów przygotowań*, AON, Warszawa 2016.

Kutrzeba S., *Polskie ustawy i artykuły wojskowe od XV do XVIII wieku*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1937.

Olech A., *Nakładanie zadań na przedsiębiorców*, [w:] *Wojewódzka administracja rządowa w przygotowaniach obronnych*, red. Z. Piątek, Ruch Wspólnot Obronnych, Gołuchów 2012.

Planowanie i realizacja świadczeń gospodarki narodowej w procesie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP, Szt. Gen. WP, Warszawa 2008.

Świat i życie - zarys encyklopedyczny, Warszawa-Lwów 1939.

Wojnarowski J., *Świadczenia na rzecz obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, AON, Warszawa 2012.

ŹRÓDŁA

SOURCES

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 30 marca 1939 roku o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. z 1939 r. Nr 30, poz. 200 ze zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej (Dz.U. z 2004 r. nr 241, poz. 2416 ze zm.).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. z 2002 r. Nr 62, poz.558 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennymi kompetencjach Naczelnego Dowódcy SZ RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2002 r. Nr 156, poz.1301 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 1991 r. nr 9, poz. 31).

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 czerwca 2004 r. w sprawie ewidencji świadczeń na rzecz obrony (Dz.U. z 2004 r. nr 148, poz.556 ze zm.).

Rozporządzenie ministrów Spraw Wojskowych, Wewnętrznych, Zagranicznych Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Reform Rolnych, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Opieki Społecznej oraz Poczty i

Telegrafów z dnia 26 września 1939 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych (Dz.U. z 1939 r. poz.81, nr 529).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1993 roku w sprawie określania organów właściwych do nakładania niektórych obowiązków i zadań niezbędnych na potrzeby obronne państwa oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych zadań i przeprowadzenia kontroli ich realizacji (Dz.U. z 1993 r. Nr 69, poz.331 ze zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2002 roku w sprawie świadczeń na rzecz obrony (Dz.U. z 2002 r. nr 18, poz.168 ze zm.).Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 października 2004 r. w sprawie świadczeń osobistych na rzecz obrony w czasie pokoju (Dz.U. z 2004 r. nr 229, poz. 2307 ze zm.),

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 2004 r. w sprawie świadczeń rzeczowych na rzecz obrony w czasie pokoju (Dz.U. z 2004 r. nr 181, poz. 1872 ze zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny (Dz.U. z 2004 r. nr 203, poz. 2081 ze zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz.U. z 1953 r. Nr 37, poz.158).Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022 (M.P. 2013, poz. 377).

Dekret Rady Państwa z dnia 23 kwietnia 1953 roku o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz.U. z 1953 r. Nr 23, poz.93 ze zm.).

Copyright (c) 2019 Grzegorz Lewandowski

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.